

**Conrad Totman, *Povijest Japana*,
Barbat, Zagreb 2003.**

U Zagrebu je izdavačka kuća Barbat 2003. godine objavila prijevod *Povijesti Japana* Conrada Totmana. Urednik edicije je dr. Drago Roksandić, a prevoditeljice Nedeljka Batinović i Vida Kostrenčić Lukić. Američki japanolog Conrad Totman obrazovao se na prestižnim američkim sveučilištima Massachusetts i Harvard, potom je duže vrijeme djelovao na sveučilištu Yale, a specijalist je za povijest predmodernog Japana i povijest japanskoga prirodnog okoliša. Autor je niza knjiga: *Politics In The Tokugawa Bakufu, 1600-1843* (1967.), *The Collapse Of The Tokugawa Bakufu, 1862-1868* (1980.), *Japan Before Perry: A Short History* (1981.), *Tokugawa Ieyasu, Shogun: A Biography* (1983.), *The Origins Of Japan's Modern Forests: The Case Of Akita* (1985.), *The Green Archipelago: Forestry In Preindustrial Japan* (1989.), *Early Modern Japan* (1993.), *The Lumber Industry In Early Modern Japan* (1995.), *A History Of Japan* (2000.) i *Pre-Industrial Korea And Japan In Environmental Perspective* (2004.). Popis njegovih članaka zahtijevao bi znatno veći bibliografski prikaz. Njegova umiješnost u povijesnoj naraciji može se lako uočiti u hrvatskom prijevodu *Povijesti Japana*, gdje vješto kombinira prošle događaje s ekološkim pristupom povijesti (str. XIX, XXIV i dr.). Takav je pristup u povijesnoj znanosti relativno nov i nema mnogo predstavnika (među japanolozima na Zapadu), a uz Totmana valja još navesti Bretta Walkera i Williama Waynea Farrisa.

Ova povijesna sinteza podijeljena je na četiri dijela: *Počeci*, *Doba raspršenih*

poljodjelaca, *Doba intenzivne poljoprivrede* i *Industrijsko doba*. Ovakva je podjela zanimljiva (autor takvu podjelu produbljuje, što je i vidljivo iz knjige), no problematičnim mi se čine imena podpoglavlja. Totman je očigledno glavnu podjelu povijesti Japana zamislio kao priču o razvojnim stupnjevima, usko povezanim s uspješnošću eksploatacije prirodnih izvora (usp. str. XXIV). Autor u prvom dijelu prati život ljudi u pretpovijesno vrijeme koji je povezan s najjednostavnijim načinom iskorištavanja prirode – lov na životinje i skupljanje hrane. Potom, na “višoj” razvojnoj fazi, slijedi vrijeme rane poljoprivrede – Totman to naziva doba raspršenih poljodjelaca, nakon čega nastupa vrijeme intenzivne poljoprivrede. Takvi razvojni procesi transformiraju se krajem 19. stoljeća, te nastupa suvremeno industrijsko doba. Takav pristup povijesti Japana ima svoje prednosti i mane, osobito ako se uzmu u obzir suvremena kretanja u ekohistoriji i historiji. Autor nije posve dosljedan u svojem nastojanju pisanja jedne ekohistorije Japana (uspješnost njegovih nastojanja ovisi, od poglavlja do poglavlja). U poglavljima knjige, uz termine japanske historiografije za pojedino razdoblje, autor koristi i europske historiografske termine, poput “klasičnog”, “srednjovjekovnog” i “modernog”, što uopće nije nužno, ako se okrenuo već prije napomenutim razvojnim shemama. Naime, glavna podjela na četiri razvojna stupnja je odlična (pogotovo jer je kulturno neopterećena u odnosu na europsku povijest), njezine pod-podjele usklađene s japanskim historiografskim kriterijima i nazivima sasvim su uspješne, ali nije jasno zašto je u tu priču bilo potrebno uplitati europske koncepte.

Pojmovi poput “klasičnog”, “srednjovjekovnog” i “modernog” zamišljeni su u europskoj historiografiji i iz nje su prenijeti drugdje (u ovom slučaju na povijest Japana), što je suvišno. Ako već postoji nekakva, da je tako nazovem, “klasična” japanska historiografska tradicija, zašto je mijenjati i prilagođavati europskoj? Europska historiografska tradicija, koja europsku povijest (ugrubo rečeno) dijeli na “antičku (klasičnu)”, “srednjovjekovnu” i “novovjekovnu”, nastala je kao rezultat promišljanja razvojnih procesa u Europi i svaki od tih pojmova nešto sâm po sebi podrazumijeva. Da bi se oni prenijeli u ovom slučaju na Japan, moraju se pronaći ista razvojna kretanja, što je u japanskom slučaju, umjetno. Jer, ako je već u japanskoj historiografiji neko razdoblje po nečemu specifično, onda ima svoj “naziv” za koji postoji tradicija korištenja.

Velika je šteta što se izdavač odlučio izostaviti ilustrativni materijal koji je, pretpostavljam, uključivao i povijesne karte. Izrazito je teško čitati povijesnu sintezu neke zemlje bez povijesne ili geografske karte, te držim da je veliki nedostatak ovog prijevoda što one nisu objavljene.

Autor je svakako dao zadovoljavajući odgovor izrazito zahtijevnom problemu – pisanju sinteze. Napisati povijest Japana morao je biti težak posao – kako sažeti tako bogatu kulturu i povijest jednog naroda, a izbjeći da se nešto bitno ne zaboravi? Međutim, primijetio sam kako se autor često u pisanju osvrće na kontakte Japanaca s Kinezima. Po njegovu pisanju dalo bi se zaključiti kako su Japanci s Kinezima došli u kontakt negdje u 3. st. n. e (vrijeme vladarice Himiko). To je u potpunosti u skladu s povijesnim izvorima. Štoviše, to su – koliko je poznato – i prvi službeni kontakti ta dva dalekoistočna naroda. Međutim, bilo bi zanimljivo da su autor ili hrvatski redaktori u bilješku prenijeli riječi iz *Povijesnih zapisa* kineskog povjesničara Sima Qiana (oko 135. do 87. g. pr.

n. e.). On naime piše o izvjesnom Xu Fuu, koji je po zadatku prvog kineskog cara Qin Shihuangdia, bio poslan u potragu za travama koje omogućuju besmrtnost. Kako se s toga putovanja nikada nije vratio, neki povjesničari drže da je završio u Japanu. Štoviše, jedna priča kaže da je legendarni osnivač japanskog carstva, Tenno (car) Jimmu (660 pr. n. e.) bio nitko drugi doli Xu Fu. Uz ovu legendu, postoji još nekoliko teorija i istraživanja koja su mnogo ozbiljnija (neću ovdje o njima govoriti), a koji su jako zanimljiva i znanstveno prihvatljivi.

Smatram da na nekim mjestima, uz već navedeno, nedostaju dodatna razjašnjenja vezana uz povijest Kine i Koreje. Na nekim mjestima Totmanove knjige izostavljena su važna pojašnjenja vezana uz događaje iz japanske prošlosti. Tako se, npr., ne spominje priča o četrdeset i sedam ronina kao “tipičan” primjer za pojašnjenje japanskog poimanja odanosti.

Pozitivna strana sadržaja knjige je što pisac uz pomoć dostupnih izvora piše o ulozi žena u razvoju i stvaranju Japana (osobito u 19. i 20. stoljeću). To nije šablonizirano pisanje ili “politička korektnost” već iskren i uspješan doprinos suvremenim traganjima u historiografiji. Već spomenuti ekološki (biološki) pristup povijesti Japana (odnos priroda – čovjek) najbolje je predložen u slučaju rudnika Ashio na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće (str. 361-364).

Suvremeni Japan, zanimljiv za povjesničare zbog svojeg snažnog i brzog ekonomskog uspona i uloge u Drugom svjetskom ratu, nije moguće shvatiti ako se ne poznaje dalja povijest. A povijest Japana nije započela dolaskom komodora Perrya 1854. godine, niti je povijesni kontinuitet tim dolaskom prekinut. Uzročno-posljedične veze u povijesti Japana sežu u daleku prošlost. Pokušati shvatiti suvremeni Japan bez poznavanja predindustrijskog, poljodjelskog Japana, primjerice, nije moguće. No, iako

se polovica ove knjige odnosi na industrijski Japan, ta neujednačenost ne umanjuje njezinu vrijednost.

Biblioteka *Homines, tempora, loci* zagrebačke izdavačke kuće Barbat već niz godina obogaćuje hrvatsko izdavaštvo s prijevodi-ma stranih autora. Ova je knjiga dobrodošla hrvatskoj historiografiji i pridonosi širenju spoznaja o svjetskoj povijesti. Držim da će za profesionalno zainteresirane povjesničare ova knjiga, zbog svojih svježih razmišljanja, svakako biti poticaj u traženjima novih putova pisanja povijesti. Što se tiče povijesti Japana, nadam se da će ovo djelo biti poticaj da se i u Hrvatskoj domaći autori okrenu izučavanju povijesti i kulture, kako Japana, tako i čitave Azije.

Ozren Kosanović

Boris Golec, *Ormož v stoletjih mestne avtonomije. Posesna, demografska, gospodarska, socialna, etnična in jezikoslovna podoba mesta ob Dravi 1331-1849, Založba ZRC SAZU i Mestni arhiv Ptuj, Ljubljana 2005., str. 187*

Komparativno istraživanje gradova i gradskih naselja uz rijeku Dravu trebalo bi biti jedan od prioriteta budućih historiografskih nastojanja. Knjiga koju je napisao Boris Golec je do sada najbolje napisana monografija o pojedinačnom gradskom naselju uz rijeku Dravu za razdoblje kasnoga srednjega i ranoga novoga vijeka.

Koncepcija je knjige kombinacija najmodernijih historiografskih pristupa i metoda kombiniranih s odličnim rezultatima slovenske urbane historije. Autor u uvodu objašnjava svoj koncept i zašto je za istraživanje uzео razdoblje od 1331. do 1849. godine, a to su godine koje se poklapaju sa razdobljem gradske autonomije. U uvodu piše: "Ormož je bil obravnovanih petsto let obstoja mestne avtonomije po videzu in

strukturi tipično celinsko mestece z mestnimi pravicami (od 1331.), lastno samoupravo, bližnjim gradom – sedežom teritorijalnega zemljiškega gospostva Ormož, obdarjen z rečnim pristaniščem ter do konca 18. stoletja obdan z jarkom in obzidjem. Kot edini med mesti Slovenske Štajerske ni nikoli postal deželnoknežje, temveč ostal t.i. privatno mesto..."

Nakon uvoda autor je prikazao stanje dosadašnjih istraživanja i raspoloživih izvora. Obrada izvora počinje s cjelinom "Posestno-demografska podoba mesta". Ormož je cijelo vrijeme bio mali grad "pred 19. stoletje tudi ni imel več kot 500 prebivalcev, kolikor je v predindustrijski dobi znašala meja med miniaturnimi in majhnimi mesti. Po velikosti je Ormož vseskozi ostajal na repu sloveskoštajerskih mest in bil obenem med najmanjšimi mesti slovenskega prostora." U analizi stanovništva autor, na osnovi iscrpne analize demografskih podataka, donosi obavijesti ne samo o Ormožu nego i o susjednim gradskim naseljima (Maribor, Ptuj, Celje, Sl. Gradec, Sl. Bistrica, Brežice itd.). U sklopu demografske analize posebno se zanimljivim dijelom čini onaj koji govori o strukturi stanovništva i upravo taj dio istraživačkih rezultata može poslužiti za komparaciju slovenskih gradskih naselja s hrvatskima u istraživanom razdoblju. Dodatnu vrijednost ove cjeline daju brojne tablice, grafikoni i slikovni izvori koji na vizualan način približavaju prošla ormoška stoljeća suvremenim čitateljima i istraživačima.

Važan dio knjige čini cjelina "Socialnogospodarska slika ormoškega življenja". U njoj je autor na najbolji mogući način prikazao društveno-gospodarsku povijest Ormoža. I u ovom dijelu ne nedostaje grafikona koji ukazuju na raznorodnost i strukturu zanimanja te gospodarskih djelatnosti kojima su se bavili ovdašnji stanovnici. Kako bi olakšao snalaženje istraživačima i ostalim zainteresiranima za ovu knjigu, autor je na str. 68

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Godina LIX
Zagreb 2006.

UDK 93/99

ISSN 0351-2193

Historijski zbornik, god. LIX, str. 1-338, Zagreb 2006.

Izdavač

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Suizdavač

Srednja Europa, d.o.o.

Redakcijski odbor

Slaven Bertoša, Mirjana Gross, Tvrko Jakovina

Ivan Kampuš, Franko Mirošević, Ivica Prlender

Tomislav Raukar, Petar Strčić

Glavni i odgovorni urednik

Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa *Historijski zbornik* su referirani u publikacijama:

ABC Clio

Historical Abstracts

America: History and Life

Adresa uredništva

Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u

Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Objavlјivanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH

Grafička priprema i tisak:

Ibis-grafika, IV Ravnice 25, Zagreb